

Zgodovinski popis

obče javne bolnice v Brežicah.

Postamek Do leta 1874 v Brežicah ni bilo bolnice.

Leta 1874 pa je otvorila mestna občina Brežiška v lastni režiji malo bolnico ki je imela s časoma 20 postelj.

Bila je našanjena v hiši meščana Del Cotta. Ta bolnica je služila večinoma za obolelo služinčad in občinske reveže.

Leta 1878 je prevzel bolnico od mestne občine deželni odbor štajerski v Gradeu ter je vzdrževal v istem obsegu pod vodstvom zdravnika dr. a Karla Del Cotta, s tremi usmiljenimi sestrami.

Sčasoma je začelo posečati takratno malo bolnico ki je bila pravzaprav hiralnica, vedno več bolnikov iz okrajev Brežice, Krško, ter iz sosedne hravtske. Bolnica je postala veliko premajhna.

Deželni odbor štajerski je vsled tega, leta 1887 sklenil zgraditi primerno veliko bolnico. Najel pri mestni hranilnici v Mariboru na ime bolnice posojilo 200.000 Kron, ter kupil na periferiji brežiškega mesta potrebno zemljišče.

Zgradbo je začel stavbenik Viljem Fritsch v spomladi 1. 1887.

Dne 31. decembra je bila nova bolnica z vsemi pritiklinami dograjena ter tudi notranjosti opremljena. Še isti dan se je preselil zdravniški vodja dr. Matija Schmigermaul, ki je nastopil službo dne 1. septembra 1888 še v prejšnji mali bolnici, z vsemi bolniki v poslopje nove bolnice.

Oficijelna otvoritev nove bolnice je bila 1. januarja 1889.

Bolnica je od sredine mesta 1 km. oddaljena. Leži v prijazni ravnini tik ob cesti na Bizeljsko. Lega je izredno solnčnata.

En streljaj od bolnice se nahaja mali hrastov gozdček, okoli nje je pa polje.

Pročelje bolnice je obrnjeno proti jugu. Pogled na njo ki je gotovo najlepše poslopje brežiškega mesta, je zelo mičen.

Pred bolnico se nahaja cvetlični vrt.

Glavno poslopje je enonadstropno ter zgrajeno v italijanski renaissansi. Pri vhodu je primeren obokan vestibil z dvema stebroma ter kamenitim tlakom.

V pritličju se nahaja pisarna upraviteljstva ter levo možki, desno ženski kirurški oddelek. Vsak teh oddelkov ima po eno veliko ter eno majjšo bolniško sobo, vse zračno, z visokim stopom. Na obeh straneh je po en 16 m. dolg ter 2,5 m. širok hodnik.

Dalje je v pritličju operacijska dvorana, ordinacijska soba zdravnika vodje, septična soba. Razen tega zavodova kapelica, ter ena stanovanjska soba za sestre.

Vsak oddelek ima svoja stranišča.

V prvem nadstropju, ki je enako pritličju, je možki in ženski oddelek za notranje bolezni, ena soba za umobolne ter ena za spolne bolezni.

Hodnik je makor v pritličju. Razen tega dve kopalnici.

V podzemlju je hodnik, kuhinja z pekarno za kruh, shrambe za živila, premog in drva, jedilnica za sestre, pčilnica in silnica, ter ena stanovanjska soba za civilno osobje.

Za glavno poslopje je bil tudi že prvotno vpeljana centralna kurjava ter centralna naprava za gretje vode. Oboje je nameščeno v podzemlju.

Obenem z glavnim poslopjem je bila zgrajena na dvorišču tudi mala izolirnica za kužne bolezni z osmimi posteljami.

Mrtvišnica in hlev za prašice ki se nahajata na dvorišču, sta bila tudi prvotno zgrajena.

Za preskrbo z vodo je bil postavljen na dvorišču vodnjak s ročno sesalko.

Za glavnim poslopjem se je uredil vrt za zelenjavo ter nekaj let pozneje sadovnjak.

Na vrtu je bil nasajen tekom let drevored lipovih in kostanjevih dreves ter nasadi smrek.

Poslopja bolnice so bila zgrajena še dosti primerna, vendar pa je več raznih nedostatkov.

Stanovanjska soba za sestre pa je bila zgrajena med bolniškimi sobami, za štiri služkinje se nahaja v podzemlju ena stanovanjska soba. Ostalo osobje pa mora stanovati v bolniških sobah.

Umetno biš bilo da bi se bilo zgradilo na dvorišču posebno poslopje za stanovanja sester in drugega osobja.

Tudi operacijska dvorana je primitivno urejena, ima navadno, en meter široko okno, namesto velikega okna z eno samo šipo, ki bi dopuščala več svetlobe.

Prvi zdravnik v sedanji bolnici je bil dr. Matija Schmiermaul. Bil je dve leti edini zdravnik bolnice. V jeseni l. 1896 je deželno odbor imenoval takratnega okrajnega zdravnika dr. Šežuna drugim ordinarijem.

Upravitelj je bil prvotno Josip Potočnik. Leta 1891 je bil mesto dr. Šežuna dodeljen okrajni zdravnik dr. Kepavkot ordinarij za medicinski oddelek, pozneje 1892 dr. Maučka.

Usmiljenih sester je bilo pet.

L. 1893 spomladis je dr. Schmiermaul zapustil službo radi bolezni. Dr. Schmiermaul je bil kot zdravnik, človek in narodnjak v celiem okraju priljubljen.

Namesto njega je bil imenovan dr. H. Höller primarijem kirurškega oddelka.

Leta 1894 je bilo sedem sester v zavodu.

Meseca aprila 1895 je umrl upravitelj bolnice Josip Potočnik, na njegovo mesto je prišel kot upravitelj Ivan Pehani.

Istega leta je odšel dr. Maučka ter je zasedel mesto ordinarija na medicinskem oddelku dr. Vičič.

V letu 1896 je deželni odbor štajerski kupil bolnici 9106 arov njiv, ki leže nasproti zavodu.

Leta 1897 je umrla 29. julija sestra Koleta Turšič. V jeseni l. 1898 je razsajala v tukajšnji okolici griža in dyphteria. Bolnica je bila napolnjena ter je bilo mnogo smrtnih slučajev.

Dne 2. decembra 1898 je praznovala takratna prednica sester Valburga Javk 50 letnico delovanja kot usmiljena sestra.

Koncem decembra istega leta je bil upravitelj Pehani prestavljen in na njegovo mesto je prišel upravitelj Viktor Kotovitz.

Leta 1899 ni bilo posebnih dogodkov. Leta 1900 je prvega maja umrla prednica sester Valburga Javk.

V spomladi 1901 je bil upravitelj Kotovitz premeščen v Celje mesto njega pa je bil imenovan Ervin Kankovsky upraviteljem bolnice.

Od leta 1902 do 1904 ni bilo posebnih dogodkov ali sprememb.

Leta 1905 je bilo 8 sester v bolnici.

Leta 1906 je odšel upravitelj Ervin Kankovsky. Za njim je prišel upravitelj Josip Schaffernath.

Meseca januarja 1907 je bil premeščen ordinarij dr. Vičič. Na njegovo mesto je prišel dr. Peter Jokits. Istega meseca je počilo več vodovodnih cevi v bolnici ter je po vseh oddelkih nastopila voda. Vsled tega 9 dni ni bilo mogoče obravati centralno kurjavo. Pri tem se je prehladila sestra Regina Verdnik ter umrla na vnetju reber.

Leta 1908 je bilo v brežiškem okraju nenavadno mnogo tepežev. Takratna vinska letina je izpadla izredno dobro. Vino je bilo po 8 krajcev liter. To je zppeljalo ljudstvo k neizmernemu pijančevanju, v katerem so se vršili pretepi in poboji. Na možkem kirurgičnem oddelku je bilo veliko število poškodovancev.

Nek takratni sodnik je izjavil, da se nikjer v Sloveniji ne pijančuje toliko kot v brežiškem okraju.

Leta 1909 je bilo devet usmiljenih sester v zavodu.

Od leta 1910 do 1914 ni bilo posebnih dogodkov ter nobenih vojnih sprememb. Dne 27. julija 1914 začela se je svetovna vojna.

Prve mesece vojne bolnica skoraj ni občutila vojnih razmer. Pozimi leta 1914 je dobil zavod prve ranjence vojake z raz-

nih bojišč. Bilo jih je do 25. Lečili so jih zavodovi zdravniki. Od 15. junija 1915 dalje pa je avstrijska vojna uprava namestila v zavodu vojaško rezervno bolnico pod imenom "Reserve.spital" Karanzsebes.

To svrbo je bil zamenjan kirurgični možki in ženski oddelki v pritličju. Primariju zavoda dr. Höllerju je bil do deljnj po vojaški upravi vojaški asistenčni zdravnik dr. Gerisch, katerega so kasneje zamenjali še drugi vojaški zdravniki, kajih imena se niso ohranila.

Vojnički oddelki je bil do konca 1916 v bolnici nastanjen.

Celokupno število vojakov, ki so se lečili v tukajšni bolnici, je znašalo 151.

Vojaki so pripadali raznim narodnostim bivše Avstro-Ogerske.

Zadnje mesece je bilo med njimi tudi nekaj Slovenscev.

Koncem leta 1916 je nastal med vojaki Tetanus, ki je bil zanezen z italijanske fronte. Večina na tetanusu obolenih vojakov je umrla. Ker so bili dotični takoj izolirani se ta bolezen ni zanesla med civilne bolnike.

Septembra 1916 je bil upravitelj Josip Schaffernath premeščen v Fürstenfeld. Upraviteljstvo je začasno prevzel Martin Slanič, pisarniški oficijant bolnice, ki je služboval v tukajšnji bolnici 16 let.

Septembra meseca 1916 je nabavil štajerski deželni odbor Roentgenov aparat.

Potres L. Dne 27. januarja 1917. je nastal v brežiškem okraju zemlje potres, ki je napravil v mestu največ škode.

Bolnica je bila občutno poškodovana zlasti prvo nadstropje t.j. oddelk za notranje bolezni. Tudi vsa druga poslopja so trpela.

Vsled pomanjkanja prostora, je bilo 30 bolnikov odpuščenih, ostali pa nameščeni v pritličju.

Hodnik v prvem nadstropju se je popolnoma odmaknil od zida ter se povesil.

V pritličjih sobah ter na stopniach so se stene na mno-

gih mestih razpočile.

V podzemlju je na mnogih mestih počil betonirani pod.

Posledica tega je, da še sedaj kajjub večkratnim popravilom v podzemlju zlasti v sušilnici prihaja talna voda.

Sicer pa je bilo stavbišče bolnice pre d gradbo zavoda močvirmato.

Pri potresu je zlasti tudi izolirnica trpela. Zadobila je mnogo razpoklin.

Mnogo je trpela tudi mtrvašnica in hlev za prašice. Poškodovana poslopja je začel dež, odbor štajerski popravljati meseca junija 1917.

Ta popravila je izvrševal štajerski dež, odbor do meseca decembra 1918, torej še en mesec po državnem prevratu. Po

pravila so ostala nedovršena.

Španska Španska gripa ki je leta 1918 razsajala po celi Evropi, gripa. tudi tukašnjemu okolišu ni prizanesla.

Začetkom avgusta so prihajali prvi bolniki z gripo v bolnico. Gripa je trajala do konca januarja 1919.

Na Gripo obolenih oseb je bilo v bolnici 99, o katerih jih je 18 umlo.

Istočasno je bila razširjena po okolici tudi griža. V Bol

nico je prišlo 55 oseb z grižo, od katerih jih je 17 umrlo.

Dne 29. oktobra 1918 ko je prišel državni prevrat, ter se je proklamiralo ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev v skupno državo. Začelo se je tudi v bolnici slovensko uradati.

Službo primarija je ob prevratu vršil dr. Hans Höller.

Dne 1. julija 1917 je bil imenovan upravitelj bolnice Anton Haller, dotedanji uradnik mariborske javne bolnice.

Konec meseca junija 1917 je začel deželni odbor štajerski s popravljanjem poškodb ki jih je povzročil potres meseca januarja 1. 1917. Prišel je gradbeni asistent deželnega odbora z 28. romunskimi vojnimi ujetniki ter začel z delom.

Strehe so bile pokrite, razpokline v zidovju zvezane z železom ter zamazane.

Prevrat.

Dne 29. oktobra 1918 je prišel državni prevrat ter se je proklamiralo ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev v skupno državo. Začelo se je tudi v bolnici slovensko uradati.

Službo primarija je ob prevratu vršil dr. Hans Höller. Ordinarij je bil dr. Jokits. Oba zdravnika sta bila nemške narodnosti, ter žnista bila večja slovenskega ali srbo-hrvatskega jezika, dasi je naprimer dr. Höller že takrat služboval 25 let v čisto slovenskem okraju Brežice.

Meseca marca 1919 je odšel ordinarij dr. Jokits, ki je bil avstrijski državljan. Do meseca avgusta 1919 je bil dr. Höller edini zdravnik bolnice.

Ob prevratu je prevzela nadzorstvo nad bivšimi deželnimi bolnicami narodna vlada v Ljubljani - Oddelek za zdravstvo.

Leta 1919 pa je bil ustanovljen Zdravstveni odsek za Slovenijo in Istro v Ljubljani, ki je s svim prvim sanitetnim šefom dr. Ivanom Oražnom prevzel nadzorstvo nad vsemi zdravstvenimi zavodi Slovenije.

Z 31. avgustom je bil po Zdravstvenem odseku za Slovenijo odslovjen primarij dr. Hans Höller. Primarijem bolnice je bil nato imenovan dotedanji primarij bolnice usmil. bratov v Kandiji, dr. & Josip Cholewa.

Poleti 1919 so se začela nadaljevati popravila poškodb ki jih je povzročil potres L. 1917. Glavno poslopje je bilo zunaj pobeljeno.

Pri tej priliki se je razširilo tudi prej mnogo premajno izolirnico, ki je bila sploh prenovljena.

Sedaj ima izolirnica 19 ličnih lokalov, med temi 6 bolniških sob, z 22 posteljami. Ostali lokalji so: kopalnice, kuhinja, operacijska soba ter shrambe i.t.d.

Stene so 3 m visoko z emajlom prepleškane, tla so vseskozi pokrita z linolejem. Popravila in renoviranje so se nadaljevala celo leto 1920.

Jesenj 1920 je bilo 11 usmiljenih sester v zavodu.

Dne 11. marca 1921 je nenadoma umrl prvi sanitetni šef za Slovenijo dr. Ivan Oražen. Sanitetnim šefom je bil nato i-

menovan dr. Otmar Krajec.

Smrtna kosa se je zopet pojavila dne 13. aprila 1921, ko se je ponesrečil upravitelj bolnice Anton Haller, ko je izstopil na postaji iz vlaka. Bil je takoj mrtav.

Posle upravitelja je prevzel začasno pisarniški oficijant celjske bolnice Anton Gorečan.

Dne 8. avgusta 1921 je bil imenovan upraviteljem bolnice Fran Zajec dotedanji upravitelj bolnice v Murski Soboti.

S 26. aprilom 1922 je bil dr. Lamber Mermolja imenovan sekundarijem bolnice.

Dne 14 februarja 1922 je zadela mesto Brežice resna kriza stem, da je zadobil motor mestne elektrarne velik defekt, ki povzročil ustavitev obrata, ter v tem vode in lučem. Pri tem je bila bolnica posebno prizadeta.

Mesto je bilo do 18. januarja brez vodovoda in električne razsvetljavi. V akcijo so stopili primitivni vodnjaki ter petrolejke.

Z Roentgenovim aparatom se vsled pomankanja toka ves čas ni bilo mogoče obratovati.

Namesto odstopivšega dr. Otmarja Krajca je bil s 1. avgustom 1922 dr. Vladimir Katičič imenovan sanitetnim šefom za Slovenijo.

S 1. septembrom 1922 je bila sestra Matilda Kočar, ki je službovala v tuk. bolnici od 9. avgusta 1879, torej 43 let, poklicana k centrali reda usmiljenih sester v Ljubljani.

Pri tej priliki tudi omeniti tedanjo sestro prednico, katera deluje v tuk. bolnici od 30. aprila 1894, torej nad 28 let.

Tudi Jerica Bevc je kot dekla v bolnici uslužbena 18 let. Vsekakor redek slučaj.

S 1. oktobrom 1922 je odšel sekundarij dr. Lambert Mermolja. Sekundarijem bolnice je bil nato imenovan dr. Maks Michelitsch.